

անոնց չնորհած պատիւը , այսինքն մեծ նիշանի իֆթիխարը և թուր շնորհելով իրեն որ կապէ , և իրեք թուղու փաշայի միաձև ոսկեկար հագուստը՝ որ հագնի Պայրամի հանդիսին օրը , և աւոնց հետ միաշար ձի հեծնի : Բայց պերճապատիւ Վարապետ Չէլէպին վսեմական խոնարհութեամբ ինքզինքը արժանի չտեսնելով այս գերաստիճան պատուոյն , արքային ոտքը իյնելով , կ'աղաչէ որ իր ծերութիւնը ազատ ընէ այսպիսի մէկ ծանր պատուէ մը . թագաւորն ալ տեսնելով որ իր սիրականը կը նեղի այս շնորհքէն , ազատ կը կացնէ ծանրութենէն , և միայն փաշաներու նման նիշանի իֆթիխարը կը շնորհէ , և թուր և բանած «րճալ» հագուստ , ու միայն անունը կը փոխէ պատուոյն , որ կ'ըսուի բաւալէ վալա . այս պատիւը ունեցող անձին անցնելու աւտեն՝ պահակ կայնող զինուորները անգամ բարւի կը կայնին , որ դեռ բայէի եղած բան չէր : Եւ շնորհք , բայց հաւմեմատ այս հաւատարիմ անձին արդեանցը և բարերարին գլխած սրտին , և մեծ պատիւ ազգիս և քաջալեր ամենուն , որ այսպիսի փափուկ և բարեւսիրտ տիրոջ ծառայութեան մէջ են :

Եւս փառաւոր պատուէն վերջը նոր օրերս ալ վեհափառ թագաւորը դարձեալ Տիւղեան գերդաստանին վրայ ունեցած հաճութիւնը ցուցնելու համար՝ թէ Վարապետ Չէլէպին և թէ եղբորը Պօղոս Չէլէպին և թէ իրենց եղբորորդւոյն Իհրան Չէլէպին մէկ մէկ նոր պատուանշաններ տուաւ՝ մըշտըննաւոր որդւոց որդի իրենց քովը մնալու :

Հ . Մ . Ա

ԱՇԽԱՐՀ ԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Օ անթայի չիւլի աղբիւրներ :

Օ ԱՆԹԱՅԻ ձիւթի աղբիւրները կղզւոյն հնութեանը մեծ նշաններէն մէկն են . վասն զի ինչուան Արդոտոս զասոնք կը յիշէ ու կը ստորագրէ և իրմէ առնելով նաև Պաւսանիաս , Պլինիոս և ուրիշները իրենց գրուածոցը մէջ կը յիշատակեն : Եւս աղբիւրները կղզւոյն հարաւային կողմը կ'իյնան , քաղաքէն տասը մղոն հեռու ու ծովեզերքին մօտ : Գէպ 'ի ծով կտոր մը միջոց տղմուտ տեղ , որուն չորս կողմը կրային հողով պատած է , իրեք կամ չորս պզտի լճակներ կան որոնց մակերևոյթը ձիւթով պատած է : Սրոյն շարժմանքէն այս խճային նիւթն ալ երեսը կ'ելէ ու կը սկսի ջրին վրայ շարժիլ : Եւս լճերուն մեծը կըրէ և խոր յատակ ունի , չըջապատն ալ գրեթէ 50 ոտնաչափ է , և մէջէն շատ ձիւթ կ'ելէ : Եւս կէ վազած ջուրը այն աստիճան աս խճային նիւթէն կը պարունակէ որ ծով թափած տեղը եղոտ խէժը իրմէ կը բաժնուի . նոյն բանը մէկալ լճերէն վազած ջրերուն վրայ ալ կը տեսնուի : Տարուան մէջ անգամ մը ասոնց ձիւթը ժողվելու կ'ելեն և ըսածներնուն նայելով ամէն մէկ անգամուն հարիւր տակառէն աւելի ձիւթ կ'ելէ : Եւսկայ աւելի նաւ ձիւթոտելու կը գործածուի քան թէ նաւու չուան , վասն զի ասոնց աղէկ չգար :

Եւս ձիւթի աղբիւրները իրեք հազար տարիէն 'ի վեր միշտ նոյն վիճակին մէջ մնացած ըլլալով՝ բնութեան զարմանալի յարատեւութեանը օրինակ մըն են : Եւսչպէս որ ասկէ հազարաւոր տարիներ առաջ Արդոտոս այս աղբիւրները կը ստորագրէ՝ նոյն են բոլորովին հիմայ ալ , վրանին ամենեւին տարբերութիւն մը չտեսնուիր . և ինչպէս հին աւտեն նոյնպէս նաև ինչուան մեր օրերը ձիւթը լճերուն մէջէն մրտենիի կամ ուրիշ ծառերու ձիւղերով կը հանեն :

Օանթայի բնակչաց կարծիքն է որ երկրաշարժի ատեն ձիւթը աւելի առատ կ'ըլլայ . կրնայ ըլլալ որ նոյն ցնցմամբ ձիւթը իր հանքէն բաժնուի ու վեր ելլէ : Եւս աղբիւրներուն մօտերը աւելի քիչ բնակիչ կայ քան թէ կղզւոյն ուրիշ կողմերը :

Օանթայի պէս գրեթէ երկիր մը չկայ ուր շարունակ երկրաշարժութիւն ըլլայ . շատ անգամ մէկ ամսուան մէջ մօտ երկու իրեք շարժ կ'ըլլայ . և 1811ին գարնան երեսուն քառասուն օրուան մէջ անդադար զանազան շարժեր եղան , և տներուն ու բերդին ճեղքուածնէրուն նայելով՝ ըսել է թէ բաւական սաստիկ են եղեր : Սովորաբար այս շարժերը կղզւոյն ամէն դին չեն իմացուիր , միայն քիչ մը միջոց տեղ . և շատ անգամ այս շարժերը վեր 'ի վերոյ ցընցմունք մըն են : Իսկ բնակիչքը ապահով են . վասն զի օդէն կ'իմանան որ շարժ պիտի ըլլայ , ինչու որ շարժ ըլլալէն առաջ դժուարաշնչութիւն մը կը զգան , որ ըսել է թէ մթնոլորտը ծծմբով լեցուեր է . և շատ անգամ շարժէն ետեւ անձրև կուգայ :

ՏԵՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՈՒԵՍՑ

Հերձաբար :

ՀԵՐՁԱՔԱՐԸ՝ տեսակ մը դիւրահերձ ու թեթեւ քար է , որ թերթ թերթ կը բաժնուի ու զանազան գունով կ'ըլլայ , մուր , գորշ կամ կապուտ , և քիչ անգամ կանաչ կամ կարմիր : Վետնէն նոր հանուած ատենը կակուղ կ'ըլլայ , բայց օդ տեսնելով այնչափ կը կարծրանայ որ դիւրաւ բարակ թերթեր կը բաժնեն ու տեղ տեղ դպրոցներու մէջ կը գործածեն վրան գիր փորձելու համար . ուրիշ տեղումք ալ տներուն երդիքը այս թերթերով կը

ծածկեն : Երկրաբանք իրեք տեսակ հերձաբար կը զանազանեն . ա . Լաի-նաիան հերձաբար , որ կաւախաուն կ'ըլլայ . բ . Երկրորդական հերձաբար , որուն բաղադրութիւնն է գայլախաղ , պաղլեղ , մակնեսիա , կիր , երկաթ . գ . Լարա-խաուն հերձաբար , որ հանքային ածուխի խաւերուն մէջ կը գտնուի :

Հերձաբարի գործածութիւնը հինէրը չէին գիտեր , և Պլինիոսի գրուածոցը մէջ ամենեւին ասոր վրայ յիշատակութիւն չկայ , բայց հիմայ շատ կը գործածուի , մանաւանդ տներու երդիքը ծածկելու համար : Շատ տարի չկայ որ Լաֆրէտ Ֆէյք անունով մէկը Վարլբրուն քաղաքը տեսակ մը արուեստական հերձաբար հնարեց , և զանազան փորձերով տեսնուեցաւ , ա . որ չորս ամիս միակերպ պաղ ջրի մէջ ձգուելով ամենեւին փոփոխութիւն մը չկրէր . բ . որ սաստիկ կրակի վրայ դրուելով 15 վայրկեանէն ետեւ հազիւ թէ ձևը կորսնցուց , և սե ու խիստ թիթեղ մը դարձաւ : Ուստի աս բանէս վստահութիւն առնելով՝ Վարլբրուն քաղաքը փայտէ տուն մը շինեցին ու չորս դին ալ ներսէն այս հերձաբարով պատեցին . ետքը տունը այրելու նիւթերով լեցուցին ու կրակ տուին , տեսան որ բոլոր տանը մէջ եղածներն այրեցան ու տունը անփնաս մնաց : Եւս փորձը Պլեռին փորձեցին ու նոյնպէս գտան : Շատ աղէկ կ'ըլլայ թէ որ տան մը երդիքը այս արուեստական հերձաբարով գոցուելու ըլլայ , որ թէ բնական հերձաբարէն թեթեւ է , և թէ անոր պէս անձրևէ անթափանցելի է , ու թէ կրակի կը դիմանայ . բայց ասոր թերթերը երդիքին վրայ պղնձէ գամերով հաստատուելու է ու ծակտիքը տեսակ մը ծեփով ծեփելու , որուն բաղադրութիւնն է վուշի եղ , սպիտակադեղ ու բրտի կա :

Եւ արուեստական հերձաբարին բաղադրութեան նիւթերն են , ա . Ներմակ , կարմիր հայկաւակ . բ . բրտի կալամկրի ածխուտ . գ . աղէկ սոսինձ . դ . զանգուած թուղթ . ե . կտաւատի եղ :